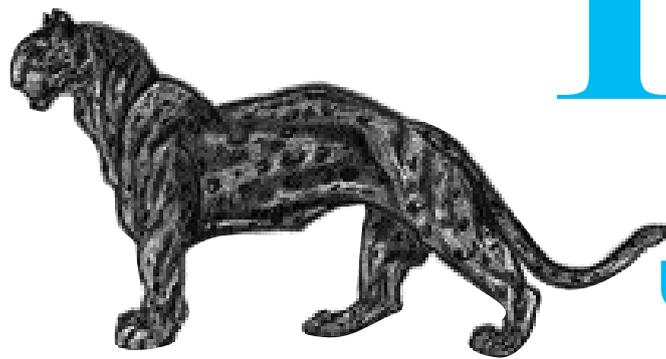

Nə Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin, nə də qəzetin ofisləri yoxdur!

De Xido nomi!

TALIŞON SƏDO

№ 22 (34) 23 iyun 2012-nə sor

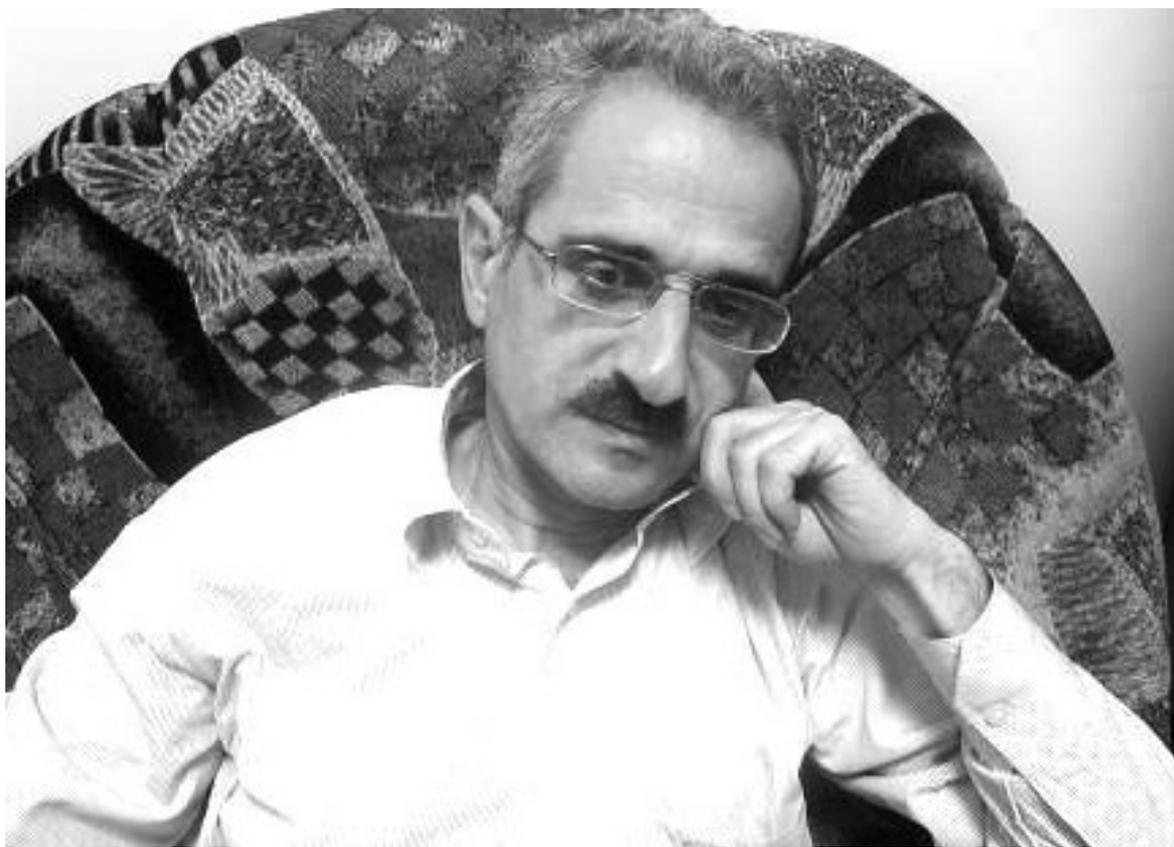
MÜSTƏQİL QƏZET

QİYMƏTİ 40 qəp.

Qəzet həftədə bir dəfə, şənbə günü çıxır

Hilal Məmmədova azadlıq!!!

“Azərbaycanda talış dilində qəzet olmamalıdır” düşüncəli bəzi üzdənirəq baş redaktorlar öz qəzetlərində Hilal Məmmədovu “separatçı baş redaktor” adlandırıblar.

Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin bəyanatı

Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzi, Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin İdarə Heyyyətinin üzvü, Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin rəsmi orqanı olan "Talış Sədo" qəzetinin baş redaktoru, fizika-riyaziyyat elmləri namizədi, professor Hilal Məmmədovun həbsi ilə bağlı öz təəcübünü gizlətməyərək bəyanat verir ki, Hilal Məmmədova qarşı sürülmüş bütün ittihamlar saxtadır. Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzi ümüdvar olmaq istərdi ki, ziyalı Hilal Məmmədova qarşı siyasi sifarişlə qurulmuş, Azərbaycan Respublikasının xarici təşkilatlardakı imicinə xələl gətirəcək bu planın sifarişçiləri aşkarlanacaq, həm sifarişçilər, həm də bu sifarişi həyata keçirən səlahiyyət sahibləri öz layiqli cəzalarını alacaqdırlar.

Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin Mətbuat Xidməti

DAVAM səh 3.
EDİR 37???

RAFIQ CƏLİLOV

USTODON səh 4.
USTOD

ALLAHVERDİ BAYRAMI

ƏHMƏDOV səh 5.
ƏBDULRZA-82

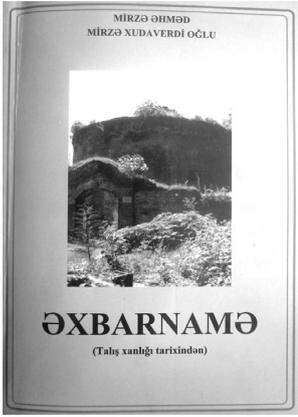
HEKAYON səh 7.

CAMAL LƏLƏZOA

AVESTA səh 8.
TƏQVİMİ

*Aytən Hüseynova,
Razzaq Xansuvarov-Talışxanov*

BAKI - 2009

Çapa hazırlayan:

İshaq Axundov

Redaktor:

Seyidağa Onullahi.

Fars dilindən tərcümə edən:

Əli Hüseynzadə

MİRZƏ ƏHMƏD MİRZƏ XUDAVERDİ OĞLU ƏXBARNAMƏ

(Talış Xanlığının tarixindən)

Oxucuların çoxsaylı xahişini nəzərə alıb "Əxbarnamə" əsərini hissə-hissə öz qəzetimizdə vermək qərarına gəldik. "Əxbarnamənin" elektron variantını bizə təqdim etdiyi üçün "Talış.org" saytına minnətdarıq.

(əvvəli ötən saylarımızda)

Mir Mustafa xan ucarütbəli Rza Əli bəyin qardaşı Abas Əli bəyi, Ağa Lələ bəyi öz tufəngçilərlə geri qaytarmaq üçün göndərdi. Ağa Lələ bəy Abas Əli bəyin sözüne qulaq asmayıb dedi: "Xana deyən Gilək Hacı Məmmədəlini öz yanına çağırırsın. Çünki davanı bizim yox, onun məsləhəti ilə aparır. [Qoy] indi də Hacı Məmmədəli gəlib ona kömək etsin!". Ağa Lələ bəy geri dönmədi. Mir Mustafa xan adamları ilə Gərmətük kəndinə gəldi. O istəyirdi ki, Lənkəran çayını keçib Sərdabəyi Xil¹³⁴ yolu, yəni Şiləvar və Digah¹³⁵ kəndləri yolu ilə özünü Gəmişəvan səngərinə çatdırsın. Çünki xanın və [İrana tabe olmayan] bütün üsyançıların köç-külfəti Gəmişəvanda idi. O, Qacar qoşununun hücum edib Gəmişəvanı alacağından, qətl və qarətə başlayacağından qorxurdu. Lakin baxıb gördü ki, çaydan keçmək mümkün deyildir. Bu vaxt Qacar qoşunundan minə qədər atlı və piyadanı səngərdən çıxıb dırıqlı Dərgah bəyin komandası altında xanın imarəti tərəfə gətirdiyini gördü. Mir Hüseyn xanın hansı kol-kos dibində gizləndiyi heç məlum deyildi. Dərgah bəy xanın imarətinə çatan kimi ona od vurdu. Odun şöləsi göyə yüksəldi. Mir Həsən Muğan atlıları və şirə bənzər nöqərləri ilə özünü o saat atasının qulluğuna yetirib ərz elədi: "Niyə durmusunuz?". Atası buyurdu: "Necə gedək? Səngərdən Lənkəran şəhərinə qədər [hər yer] atlıdır. Keçmək mümkün deyildir!". Mir Həsən xan ərz elədi: "Mən irəlidə gedirəm, siz də gəlin!".

Mir Həsən xan acıqlı şir kimi özünü Qacar atlılarının mərkəzinə vurdu. Atlı [qoşun] iki hissəyə bölündü. Bir hissəsi Lənkəran tərəfə qaçdı. Bir dəstəsi də səngərə qayıtdı. Yol düşməndən təmizləndi. Mir Mustafa xan Sərdabəyi Xildən Şiləvar ilə Digah arasındakı Şabəkünci yolu¹³⁶ ilə özünü Gəmişəvan səngərinə saldı. Allaha şükr elədi. Qacar qoşunu da səngərdə idi. Onlar səngəri boşaldıb Lənkərana gəldilər.

Mustafa xanın imarətində toplanıb qalada möhkəm istehkam düzəltməyə başladılar. Hər gün bir dəstə tufəngçi səhər qaladan çıxıb günbatana kimi Mir Mustafa xanın qoşunu ilə müharibə edir, axşam yenə də Lənkəran qalasına dönürdü. Onların qarşısına Mir Hüseyn xan çıxıb dava etdiyi gün qaladakı [düşmənlər] rahat və xatircəm olurdular. Lakin talesiz Mir Həsən xan dava etdiyi gün qorxudan qaladakıların ürəyində qan qalmırdı. Onlar çox narahat olurdular.

Birinci gün Qacar sərkərdəsi Məmməd bəy Gəmişəvan səngərinə hücum etdikdə Mir Həsən xan onunla dava etməsə idi, şübhəsiz ki, o, Gəmişəvan qalasını alıb fəqir-füqəranı əsir edərdi. Lakin əcdaha kimi hücum edən Mir Həsən xan məzlumların qanlarının tökülməsinə səbəb oldu. Sərkərdə Məmməd bəy də öldürüldü. Qacar qoşunu böyük məğlubiyyətə uğradı. Bütün qoşun başçıları şirinər Mir Həsən xandan qorxdular. Bu qayda ilə bir müddət hər iki tərəf arasında dava davam etdi. Nəhayət, ərzaq və yanacaq cəhətdən qaladakılara böyük çətinlik üz verdi. Atasının rəvayətində deyilir: Bir gün cənnətlik xan mənə buyurdu: "Bir uğurlu saat¹³⁷ seçin Veravul¹³⁸ kəndi samanlığına gedək. Bəlkə oradan heç olmazsa bir az odun götürək!". Mən də bir xoş saat seçdim və cənnətlik xanın qulluğuna yetirdim. Cənnətlik xan sərkərdələrini toplayıb belə tədbir gördü: Mir Həsən xan bir neçə nəfər atlı ilə Veravul kəndində salınmış səngərin pusqusuna getsin. Bu səngərdə min nəfər Qacar qoşunu keşikdə durmuşdu. Mir Mustafa xan da bir neçə nəfər piyada tufəngçi və sərkərdələri ilə qayığa¹³⁹ minib sübh çaği Murdab yolu ilə onlara basqın etsin, bəlkə uca olan allah köməklik etsin. O, səngərdəki qoşun dağılıb getsin. Qaladakılara odun [gətirmək üçün] yol açılınsın.

Mir Mustafa xan mən, Mirzə Xudaverdiyə buyurdu: "Mənimlə qayığa oturun, gedək!". Mən istəmərdim. Mir Həsən xanın qulluğunda atlı olaraq getmək istəyirdim. Bir təhər ilə cənnətlik xanı qayıqda yola saldım. Özüm [də] atımı minib Mir Həsən xana yoldaş olub getdim. Sübh namazı vaxtı Girdəni kəndinin çəmənliyinə çatdıq. [O yer] Zənəbbə adı ilə məşhurdur.

Mir Həsən xan atından yerə düşdü. Dəstəməz alıb namazını qıldı. Onun adəti belə idi. İki aləm bir-birinə dəysə də o, na-

mazının vaxtını keçirməzdi. Namazı qurtardıqdan sonra buyurdu: "Atlıların sayını deyin!". Mir Həsən xanın lələsi ucarütbəli Kərbəlayı Şahverdi bəy də orada idi. O, atlıları saydı. Gördü ki, mənimlə və Mirzə Saleh ilə birlikdə otuz səkkiz nəfər atlı vardır. Bunlardan ikisi işə yaramırdı. Biri mən idim. Tufəngim yoxdu. [O biri də] Mirzə Saleh idi. Onun da əlində bir nizəsi vardı. Mir Həsən xan qılıncını belinə bağladıqdan sonra üzünü atlılara çevirib buyurdu: "Cəddimə and olsun, hər kim bu davadan geri dönsə, bu qılınc ilə onun boynunu vuracağam!". Sonra atına minib Muğan nayibi ucarütbəli Xanı bəyə buyurdu: "Bizi qamışlıqdan elə keçirin ki, qoşunun ortasına düşək!". Girdəni ilə Veravul arasında bir o qədər məsafə olmadığı üçün bir az getdikdən sonra xan buyurdu: "Qulaq asın, güllə səsi hansı tərəfdən gəlir?". Dinləyib davanın Mir Mustafa xanın döyüşdüyü səngərdə getdiyini [xana] ərz etdilər. Bir neçə dəqiqədən sonra dedilər: "Tufəng səsi [xanın] imarətinə tərəf, yəni Murad keçidinə yaxınlaşır!". Aydın oldu ki, xanın qoşunları səhvən və ya hiylə yolu ilə qaçmağa başlamışdır. Mir Həsən xan ucarütbəli Xanı bəyi hədələdi: "Bizi tez qoşuna yetir!". Alişan Xanı bəy yürüşü ləngidib yolu bir az uzatdı. Ərz etdi: "Qurbanın olum, bu [keçilməsi] çox çətin bir qamışlıqdır!". Ucarütbəli Kərbəlayı Şahverdi bəy Xanı bəyə dedi: "Ey məlun nə bəhanə gətirirsən, hər il bu qamışlıqda min dəfə ova çıxmısan. Rədd olub dala çökül!". Kərbəlayı Şahverdi bəy öz atını irəli sürdü. Bir anda özünü Qacar qoşununun yaxınlığına yetirdi. Qacar sərkərdələri ehtiyat edərək ətrafa baxıb hansı tərəfdən qoşun gəldiyini öyrənmək üçün əvvəlcədən bir nəfəri ağacın başına çıxartmışdılar. O adam Mir Həsən xanın qoşununu görəndə kimi qışqırdı. "Qoşun gəldi!". Bunu eşidən kimi [Mir Həsən xanın] adamları iki dəstəyə bölündü. Biri səngərə tərəf qaçdı. Bir dəstəsi də qamışlıqda gizləndi. Mir Həsən xan səngərə hücum etdi. Mir Mustafa xan gördü ki, Mir Həsən xan dava edir, o da piyada tufəngçilərlə hücum keçdi. Qacar qoşunu səngərdən nə qədər güllə atdırsa, Mir Mustafa xanın piyadaları, o cümlədən sutamurdabl ucarütbəli Rza Əli bəy Əli Mirzəbəy oğlu onların gülləsindən qorxmayıb, bir neçə

nəfərlə özünü səngərə atdı. Haqqında məlumat verdiyimiz Rusiya dəstəsi sərkərdəsi Yeqor balası da işin başlanğıcında iki yüz soldat ilə orada idi. O, Rza Əli bəyin igidliyinə təəccüb edib xana dedi: "Rusiya padşahı soldatları arasında heç belə igid və cəsarətli adam yoxdur!". O, ucarütbəli Rza Əli bəyin igidliyinə əfərin söylədi, [onu] çox təriflədi.

Qacar qoşunu səngərdən çıxıb qaçdı. Mir Mustafa xanın qoşunu səngəri qarət etdi. Onların bütün var-yoxunu öz əllərinə keçirdi. Murdabdan qayıq ilə gəlmiş adamlar qayıqlarını əşya, xüsusən odun ilə doldurdular. Atam söyləyirdi ki, bizim də Vələdi kəndi sakinlərindən Molla Rzaqulu tayfasından Əliəkbər uşaqlarından Zərdi, Qulam və Gənci adlı bir neçə nökrəmiz vardı. Mən onlara tapşırırdım ki, qayıq gətirib odun aparsınlar. Ona görə onlar da qayıq gətirmişdilər. Mən onların qayığına çox odun yükləyib Gəmişəvana evə göndərdim. Sonra ata minib Veravul qamışlığına girdim. Mükəmməl silahlı bir nəfərin qamışlıqda gizlənməsi olduğunu gördüm. O, qamışlıqda başını gizlətməmiş, dalı işə aşkar görünürdü. Əvvəl mən ondan qorxdum. Bəlkə tufəngi var, məni öldürər. Bir qədər uzaqda durub səsləndim: "Ay kişi nə üçün burada gizlənmisən?". O, başını palçıqdan qaldırıb yalvarmağa başladı. Onun tufənginin yeddi bəndi olduğunu gördüm. Onu qorxudub [dedim]: "Tufəngini aparıb iyirmi arşın o tərəfdə qoy sonra yanıma gəl. Qorxma mən səni öldürməyəm!". O, tufəngini uzaqda qoyub yanıma gəldi. Qoltuğundan bir kisəcik çıxarıb mənə verdi [və dedi]: "Allah xatirinə məni öldürmə!". [Kisəcikdə] dörd tımən pul vardı. Mən gedib onun tufəngini gö-

türdüm. Onu səslədim: "Düş qa-bağma, gedək!". Onu atımın qa-bağına salıb getdim. Mir Mustafa xanın səngər kənarında oturduğunu gördüm. Qacar qoşunundan bir neçə nəfəri tutub xanın hüzuruna gətirmişdilər. Xan bizi gördükdə gülüb dedi: "Bunlar necə qorxaqdır ki, Mirzə də tufəngsiz onlardan birini tutubdur!". Onun tufəngi divana verildi. Özünü də xandan xahiş etdim mənə tapşırıdılar. Boradığah ətrafında və Ərkivan kəndlərində olan qoşun Mir Mustafa xanın bir həmləsilə həmin gecə qaçıb Lənkəran qalasına sığındılar.

İzahlar:

134. Sərdabəyi Xil. Çox ehtimal ki, müəllifin qeyd etdiyi bu yol üzərində qəbiristan olmuşdur. Mirzə Əhməd yazır: "Mir Mustafa xan istəyirdi ki, Lənkəran çayını keçib Sərdabəyi Xil yolu, yəni Şiləvar və Digah kənd yolu ilə özünü Gəmişəvan səngərinə çatdırsın". Digah və Şiləvar kəndləri hazırda Lənkəran rayonunun ərazisində olduqların nəzərə alsaq, Sərdabəyi Xil yolunun da Lənkəran rayonunda həmin kəndlər tərəfdə olduğunun ehtimalı çoxadır.

135. Digah. Hazırda Lənkəran rayonunda Digah adlı kənd var.

136. Şabəkünci. Mirzə Əhməd yazdığına görə bu kənd Şiləvar və Digah yolu üstündə olmuşdur. Bu yol hazırda Lənkəran rayonunda Olxovka adını daşıyan keçmiş Gəmişəvan kəndi ətrafındakı səngərə gedirmiş. Hazırda Lənkəran rayonunda Şaqləküçə adlı bir kəndi var.

137. Uğurlu saat seçmək. Qədim və orta əsrlərdə mövcud olan etiqada görə guya insanların taleyi səyyarələrlə bağlıdır. Ona görə də münəccimlər üstürləb (horoskop) vasitəsilə ulduzların hərəkətini müşahidə edir.

138. Veravul. Lənkəran rayonunun Vilvan kəndidir.

139. Kulas. "Kulas" və yaxud "Kulaz" Azərbaycanda bütöv ağacdən qazılmış alt hissəsi yastı, çayda və dayaz sularla üzə bilən qayığa deyildir.

(ardı var)

Təbrik edirik!

Bu gün Talış Xan nəslinin görkəmli nümayəndəsi, geologiya-minerologiya elmləri namizədi **Cahangir Suvarovun** 76 yaşı tamam olur.

Bu münasibətlə Cahangir müəllimi təbrik edirik, ona uzun ömür, can sağlığı, işlərində müvəffəqiyyətlər arzulayırıq!

Talış Ağsaqqallar Şurası,
RTMM

DAVAMI EDİR 37???

Ciblərinizi tiki, həzarat...

Rafiq Cəlilov
celilovrafiq@mail.ru

Bir abid bütün ömrünü dua etməklə keçirdir, o qədər dua edirmiş ki, hətta yeməyinin fikrini belə etmirmiş. Xıdo onun bu dualarının mükafatı olaraq mələklərlə onun süfrəsini göndərmiş və abid namazına ancaq bir tikə təam etmək üçün ara verəmiş. İllər dolanır və abid haqq dünyasına qovuşur və cəhənnəmdə sakit olur. Buna inanmayan abid yaradana xitab edərək deyir:

- Ey Xıdo, axı mən ömrüm boyu namazdan əl çəkmədim, hətta mənə yeməyimi belə sən göndərirdin, bəs niyə mən cəhənnəmdə sakit oldum?

Vəhdən bir səs gəlir:

- Bəli sən namazdan ayrılmadın, bunun mükafatı olaraq təam süfrəni də mən göndərdim, amma sən həmə sifrədən yanında olan və mənə yaratdığım dilsiz-ağızsız heyvanlara və quşlara bir tikə belə qiymədin, mənə verdiyimi mənə yaratdığının yolunda xərcləmədin...

Qəzet yenə axsadı....

Keçən həftə çıxa bilmədik, buna səbəb maliyyəmizin olmaması idi. Sanki bir görünməz əl bizim bütün maliyyə mənbələrimizi öz nəzarətinə götürüb, konkret olaraq heç kəs qəzetə dəstək olmaq istəmir, təbii ki, biz də heç kəsə yalvarmaq fikrində deyilik, amma hər bir talış, xüsusən talış kökənli iş adamlarımız özlərinə bir sual verməlidirlər: bu mal-mülkü özümə apara bilərəmmi? Yox, apara bilməzlər, heç kəs özü ilə savabdan və günahdan başqa heç nə aparmayıb, bu günahla dolu dünyamızda savab qazanmaq çox çətin, amma günah qazanmaq çox asandır, bu qazanın günahlardan biri də Xıdonun verdiyi mal-mülkdən Onun yaratdığı dilin, hansının ki, başına bu gün Kərbala müsübəti gətirilir, yaşaması yolunda, inkişafı yolunda xərclənməməsidir. Uzun-uzadı yazıb oxucunu yorma istəmirəm, amma hesab edirəm ki, hər bir talış, talış iş adamlarına onların da talış olduqlarını xatırlatmalı, Allahın verdiyini Onun yaratdığı dilin yaşaması yolunda xərcləməyin vacib olduğunu bildirməlidirlər. Hökm deyil

onlar qəzetə köməklik etsinlər, istənilən bir talış şairinin kitabının dərcində köməklik etsinlər, məktəblər üçün əlavə dərs vəsaitlərinin çapında dəstəkçi olsunlar, özəl TV və radio açıdırıb Ana dillərini orada yaşatsınlar, inanıram ki, bütün bunlar Xıdo dərgahında savab əməllər kimi qələmə alınacaq və yəqin ki, "Ladan böyük Hu" onların günahlarını da bağışlayar.

İki böyük tədbir

İyunun 9-da Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin Masallıda möhtəşəm Konfransı keçirildi. İyunun 13-də isə Astara rayonunun Ərçivan kəndində heç də Konfransdan geri qalmayan bir toy tədbiri keçirildi. "Həmən toyda talış dili yenidən dünyaya gəldi" desəm, yanılmaram. Hər iki tədbir haqqında xüsusi informasiya verdikimiz üçün bir cümlə ilə fikrimi bitirmək istəyirəm: Bu möhtəşəm tədbirlərdən sonra bir hadisənin olacağını hamı yəqin etmişdi.

Alim qanına susayanlar...

Amma bu hadisənin belə tez, cəmi bir həftədən sonra olacağını heç kəs yəqin edə bilməzdi. Xalqımızın rüşniq (ziyalı) oğlu, fizika-riyaziyyat elmləri namizədi, "Talış Sədo" qəzetinin baş redaktoru, professor Hilal Məmmədov 21 iyunda, yaşadığı binanın tinində, evinə gələn yerdə 7 nəfərdən ibarət xüsusi bir dəstə tərəfindən, heç bir səbəb göstərilmədən saxlanılır və alimin cibindən... narkotik "tapılır". Nizami rayonu polis idarəsinə aparılan Hilal Məmmədov nəinki vəkillə təmin edilmir, bunlar istəyəndə Konstitusiyayı da ayaqlar altına ata bilirlər, hətta "nə vaxt separatçılığından əl çəkərsən" ittihamı ilə də üzləşir. Sonra böyük bir dəstədən ibarət axtarış qrupu, içlərində çox güman ki, "gözbağlayıcı-illuzianist" də olur, Hilal Məmmədovun evində axtarış aparırlar və... Hilal Məmmədovun təzə yuyulub, ütülənmiş kostyumunun cibindən əlavə olaraq yenə də narkotik "tapılır". Sual oluna bilər ki, Hilal Məmmədov niyə dərhal vəkillə təmin olunmayıb? Bunun cavabı çox sadədir: çox güman ki, vəkil dərhal həmə bükülülərdə Hilal Məmmədovun əl izlərinin olub-olmamasını yoxlamaqda israr edəcəkdə. Hər necə olsa Hilal müəllim ağılaşmaz bir ittiham ilə həbs edilib, indi, bir "malades" xətrinə onun üzünə durmaq üçün "bir dəfə istifadə olunan xüsusi təyinatlı talışlar" növbəyə duracaqlar, sabah-birisi gün Hilal

Məmmədovun böyük silah anbarı "tapılacaq", onun Hüsəma bin Ladenlə sıcaq münasibətləri "aşkarlanacaq", o, Hüsəma bin Ladenin tapşırığı ilə dövlət başçısına qarşı sui-qəsdə ittiham ediləcək və daha nələr, nələr...

Bəs əsl həqiqət necədir? Bu suala cavab vermək üçün biz hökmən keçən ilə qayıtmalıyıq. (Əvvəlki illərdə mən Hilal müəllimi tanıyırdım və onun fəaliyyətindən xəbərsiz idim.) Keçən ilin aprel ayında Hilal Məmmədov bildirdi ki, mülki geyimli şəxslər onun arada-bir mindiyi taksiyə yaxınlaşsın, "Hilal Məmmədovun nə işlə məşğul olduğunu, separatçı çıxışlar edib-etmədiyini" soruşublar və hətta çəkinmədən özlərini təqdim də ediblər. Bu həmin ərsə idi ki, mərhum Ustad Novruzəli Məmmədovdan sonra, mənə kiçik köməkliyim ilə, mən və Hilal müəllim "Talış Sədo" qəzetini dərc edirdik. Yəni artıq bunlar keçən ildən Hilal müəllimin ətrafında iş aparırmışlar. Əslində bunlar Hilal müəllimi elə keçən il də tutmalıydılar. Amma Hilal müəllim qəzetin dərcini saxlamaqla onların planını pozdu, bu tutulmanı bir il yubada bildi. Düzdü, onda mən Hilal müəllimi qəzetin dərcini saxladığına görə qınadım da, amma sonra bəzi hadisələrdən agah olandan sonra onun düzgün addım atdığını qət etdim. Hilal müəllim keçən il özünü tutdurmamaqla mənə də təmiz adı saxladı, bəli, məhz plan belə idi, Hilal müəllim həbs edilməli, onu mənə "baqaja" qoyduğum illuziyası yaradılmalı idi. (rəhmətlik Ustad Novruzəli Məmmədovu da məhz məsul katibi "baqaja" qoymuşdu) Amma Hilal müəllim bu planın həyata keçirilməsinə imkan vermədi. Sonra Hilal müəllimdə bir süstlük yarandı, Hilal müəllim demək olar ki, talış söhbətindən tam kənarlaşdı, ta o vaxta kimi ki, Rusiyanın NTV kanalı onu arayıb, tapdı və Hilal müəllim onlarla Talış zonasına səfər etmək zorunda qaldı. Arçonda möhtəşəm bir toy keçirildi, talışlar bu toyda talışca deyib, talışca danışdılar, talışca oxudular, bu isə bizim bəzi "qardaşlarımızın" xoşuna gəlmədi və "talışların tam oyanışının qarşısının alınması üçün profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsi zərurəti" yarandı. Təbii ki, bunuçun tanınmış simanın həbsi gərəkdir və bir ildən çox güddükləri, bütün marşurutunu əzbər bildikləri Hilal Məmmədov bunlar üçün bir uğurlu "tapıntı" oldu. Ancaq bunlar bir şeyi nəzərə almadılar: Hilal Məmmədov onlar fikirləşdiklərindən də çox tanınmış bir simadır! Hilal Məmmədovun həbsi bir bumeranq kimi qayıdıb özlərinə

dəyəcək, mən buna əminəm və zamana bunu bizə sübut edəcək, alim qanına susayanlar bir şeyi nəzərə almadılar: Talışlar şəhid verə-verə özlərini dərk edirlər, Talışlar silləndikcə, təkildəndikcə özlərinə gəlirlər, Talışları qəflət yuxusundan zəlzələ ayıra bilməsə də, bunu sizin Talışlara qarşı apardığınız genosid siyasəti edəcək. Davam edin 37-ni, hələm bu millətin Babəkləri, Mir Mustafaları, Zülfüqarları, Salayevləri, Həziləri, Novruzəlləri, Hilalları tükənməyib, bu millətin qəhrəman oğulları tükənməz, qırılıb-qurtarmaz, qəhrəman analarımız hələm bizə çox Zülfüqarlar bəxş edəcəklər!

Dövlətin səhf milli siyasəti...

İyunun 20-də İctimai televiziyanın "Yeni Gün" verilişinə kulinariya işçiləri dəvət edilmişdilər. Bu verilişdə Azərbaycan mətbəxinin ermənilər tərəfindən mənimsənilməsindən ağız dolusu danışdılar və hamı, bir ağızdan danışmış kimi sözlərini "ermənilər milli mətbəximizi assimilə edirlər" cümləsi ilə bitirdilər. Amma bir nəfər demədi ki, bu gün dövlətimizin səhf milli siyasəti nəticəsində bütöv bir xalq assimilə olur, bütöv bir xalqın tarixi mənimsənilir, bütöv bir xalqın varlığını və qədimliyini ehtiva edən toponimləri saxtalaşdırılır, bütöv bir xalqın mədəni nümunələri oğurlanır, bütöv bir xalqa öz dilində danışmaq yasaq edilir. Bunlara küftə-bozbaş bütöv bir xalqdan irəlidir, küftə-bozbaşın assimilə olmasına dözməyən İTV bütöv bir xalqın assimilə olmasında öndəgədən rolundadır, hər vələ Talış toponimlərini türklərin adına çıxmaqda israrlıdır, yəni biz bir küftə-bozbaş qədər də yoxuq? Bizim mənimsənilmiş minlərlə musiqi əsərlərimiz bir küftə-bozbaş qədər də deyil? Bizim oğurlanmış və oğurlanmağı davam edən tariximiz bir küftə-bozbaş qədər də deyil? Budurmu qardaşlıq? Budurmu dövlətin milli siyasəti? Budursa, mən bu səhf milli siyasəti qəbul edə bilmərəm, mənə istənilən ittihamla tuta bilərsiz, onsuz da Talışlara qarşı Səlib yürüşünə başlamısınız, gec, ya tez, bir-bir hamını dənələmək fikrindəsiniz, başqalarını deyə bilmərəm, amma mənə "dövlətin milli siyasətini rədd edən", sizin dil ilə desək "separatçı" maddəsi ilə tutsaz, özümü dünyanın ən xoşbəxt insanı sayaram. Mən əynimdə kəfən buna hazıram, bəs siz, bir "maladesə" görə alimin cibinə narkotik atanlar, həmə narkotiki atdıranlar, Allahın yaratdığı milləti məhv etməkdə israrlı olanlar, bir sözlə Allaha yox, şeytana qulluq edən, cəhənnəm əzabına hazırsızımı?...

Allahverdi BAYRAMI

(2-nə niyyətə)

Rza Musayev inqilabiya saire. Milliye hərəketi, milliye rostbemoni şiddətə vaxtonədə Rza Musayev gələm jedəbe tolışon bəştə dəvite, işləni zine, işlə əsli-nəsli, rəğ-rişə umute, xəlği tarixi otirne roədə ... Qa işləniə zivonədə, qa bənə Sabiri tipon qəpədə, qa şairanə, qa sabiranə şeron niyyətədəbe, tolışə xəlği kinon-zoon sədo kardedəbe ki, sərvox, miboriz, ti-vox, fəal bibun, bə cihad rost bibun:

Hıtəkəson eşdən ha!
Bə osmonən peşdən ha!
Bəy hıtəyon, beşdən ha!
Kıvlətiyədə bə ki şon?
Tolışon, ha tolışon!

("Ha tolışon" (1990), II, 13)

Sabiranə niyyətə bə, çəyku dı misro epigraf peqətə bə "Əmə jığomon"(1990) şeər həmməy tolışon zivonədə əzbər be:

Əmə bimi qail bə insonimon,
Ha bərekəllə, çı xosə conimon.

(M.Ə.Sabir)

Şair işlə xəlğiku sədo kardedəbe:

-Bə rost bəkəson hərdəm bədəmon, bə zirəkən peşt dəvəstəmon, bə yurd bı-qəton, kəy ejanon koməq bıkəmon. Amma dı həyfi ki...

Ki tikəy rost bedəbu, bəçəy səy ekudəmon,
Ki tikəy ve hardəbu, bə xılış pekudəmon,
Çiki lonə tatebu, bəy çulə dəkudəmon...

-- Əmone, bəyəndi piyəmon bibu, səxonin bībəmon, ovimon ruşin, otəşimon qur bibu, har kədə bərmələ bībəmon, sərostə ro bıqəton, xəymandə koon bıkəmon... Amma heyf ki...

Şəytənətiən kardəmon, bəyəndi çol kadedəmon,
Arə jeydəmon, çəyo bə təmşəon mandə-dəmon,

USTODON USTOD - ŞAIR

RZA MUSAYEV

Be top-tifanq, be kılınq çandə kəon
ğandedəmon!..

Dılış bənə Kaspi dıyo pur bə şair har bəndi bəpeştə de dilədoji votedəbe:

Əmə jığomon, jığomon,
Həmmə jığomon, jığomon!..
("Əmə jığomon", III)

(Kali tolışə minəvəron de Rza Musayevi bı qənoəti ve norozi mandin, rıvneyəti nuşon doyšone, həttə bəy cəvobışonən niyyətəşone:

Kusə dovne okə, boli,
Sığı bəyji təykə, boli,
Şeyton ne, çək diəkə, boli,
Behiştə gılmon, hurimon -
Əve jığo məğrurimon!
(I, "Əve jığo məğrurimon")

"Beşt"(1993), "Az"(2002) ijən co şeronədə şair quya iminə şəxsi zivonədə sıxan okardedə, əslən bə umumxəlği aid bə mətləbonku qəp jedə : işlə həmməzivonon inqilabiya rufi rost kardedə, boştə həx-huğuği rəsəro, de deşmenon mibarizə bardəyo xəlği vanq kardedə :

Çı fəğiron dəstədam,
Çı zolmon dəstədam,
Tı oməybəyş, dast ədam...
Beşt, çımı siyo çoxo, beşt!

Ve kəs bə orzu rəse,
Ve kəs bə ruzi rəse,
Vəse, bəmi zu rəse ...
Beşt, çımı siyo çoxo, beşt!
("Beşt", II, 46)

Mirzə Cəlili votənəy, "ve milləton oğə bən, işlə həxi-huğuği dərəsən, bə mibarizə rost bən. Zəmini dimədə işlə hestemoni sıbut kardedə bə səpo eştan... " Rza Musayev de tərsinə qəpi (sabiranə) bı roədə çı tolışə xəlği əhvoli jığo bə gələm sədo:

Mini ve kəs oğə zındə-
Dəmərasim, lap noşim az.

(Yəni i əsrədə se kərə tolış boştə həxi rəsəro, tolışə devlət soxtero cəhdış kardə, Amma ne... har dəfə koy kol qətey nəticədə, deşmeni- işğaləkə zumand-hiyləqir bey bə nəzə nısero dəboxtəşə)

Hejo işlə gışmətiku
Tonə zum jəy, kəno şim az.

Ve mətləbon dərəsənim,
Niznə çiy xəbə əsənim!

Hələ kolim, kol, rəsənim,
Soxtə bənim, koltoşim az.

(İn hadison jıqə səkiştə doy iminə səbəb, həlbət ki, tolışə xarakteriku bə miyon omedə. Diə məkə, tolışən tolışə ha, işlə mubarizəkə dastbıkəş ni, işlə koy tam-tamiji bivinde)

Ve niğil nim, qıləy soyəm,
Həm namə dim, tikəy oyəm,
Bəştə ro tam-tami poyəm--
Tolışim ki, tolışim az!
("Az", II, 57-58)

Çokonəy bəvoten:

Ço məkə, ni devlətmon,
Histemone gıryətmon,
Zivonimon, millətmon...
Bome ə ruj, bəsiremon,
Əve jığo məğrurimon!
(I, "Əve jığo məğrurimon")

Tolışə rostbemonə rufi hitvoniya ve maneyon hestin, çəvonədə ən barizə qıləyon məmuron, manqurton, bənə buqələmon bə har ranq dəşəkəsonin. Rza Musayev jələvonon aybəjorə portreti kəşədə, didasti bə bahandon edəştədə:

Çı qıləy doy xoləş tı,
Hiç do be rəğ bedəni,
Qıləy merdi baləş tı,
Hiççi be rəğ jidəni.

Çimi - çəy dumo məvit,
Bəştə rəği peşt dəvəst,
Hejo bəştəkion dəvit,
Doroz məkə bəvon dast.
("Kandulədə beşənış", II, 65-66)

"Bəştə orzu rəşiş tı" (1992), "Əmə zıyalimon" (1993), "Manqurt bəmon" (2002), "Kandulədə beşənış", "Nişte ni", "Tı", "Merd nibənən" (2003) ijən co şeronədə "işləni elmiku hali bızınon, manqə maaşi çəş bıkəyon, cıf təyli, qalstuk bə qi, nə bo xəlği, nə bo xeyzoni, nə bo hırdəni bəvəc noməkəson, kədə, kədə, cəmiyəti dilədə nimkolon, mıxləs, "inteleqenton", məmuron, miəllimon, vəzifəxivəndon bə Rza Musayevi tijə gələmi tuş bedən:

Vəzifə səy, xeyzon beşe bə məydon,
Qədə-qədə esə əvon qətdən con,
Gızıl qəvo, quşo, sinəko- i ton,
Həni bəştə şəş-haft peşti vəşiş tı,
Çəşon ruşin, bəştə orzu rəşiş tı.
("Bəştə orzu rəşiş tı", II, 47)

Kali məmuron, vəzifəvəron, həttə inteleqenton işlə əsli-nəsli bə həşə jəydən, bəştə türk, urus, yəhudi, nemes... əlgəz,

harçi votedən, yali tolış votedənin. Kiyən əvoni bəştə əsli-nəsli dəvite dəvət kardədə, bəvon "separatəvon", millətpərəst", "ekstremist" diğmoni noydən, devləti-hukməti çəşədə eğəndən. Rza Musayev jələvonon "manqurt" hisob kardedə:

Bızın az kim, bızın tı kiş?
Az Cavansir, tı Babəkiş,
Az şıməki, tı çəməkiş,
Saxtə moğnəbin, lurt bəmon,
Həyif çəmə, manqurt bəmon...

Vitən bı daşt, vitən bə kuh,
Xeyriş bəni, ha sə biku.
Çəmə honi çəsmə bı ku,
Diyo bimon, i gırt bəmon,
Həyif çəmə, manqurt bəmon...
("Manqurt bəmon", II, 56-60)

Bo vəzifə, bo puli, bo karyera işlə inə, işlə yurdi, dədə-bobo, vətəni- zəmini, milləti- milliyəti bəhəvon Rza gələmi hədəf bedən. "Xido" (2002) şerədə tolışə xəlği zivonədə bin manqurton sə otəş ru kardədə:

Tojə moğnə lırt bebəşe?
Beşe, Xido, beşe, Xido!
Çımı kardə çokion teğ be,
Bəçımı çəş eşə, Xido.

Səy əjənim bəştə hori,
Hiç nəznim odəm jə mori,
Qıləy bənə ləkətəri-
Çımı səpe peşe, Xido!
("Xido", II 60-61)

Rza Musayev bədiiyə obrazon portreti kəşədə məxsusiyyə məhorət nuşo doydə: pidəşe obraz misbət bibu ("Mədə Yusif" (1999), "Ziya" (2003), "Niznəy" (2003); ya pidəşe mənfi bibu ("Bəştə orzu rəşiş tı" (1992), "Nişte ni" (2003), "Merd nibənən" (2003) ijən co şeronədə iyəndisə fərginə xarakteron portreti de məhorəti bə miyon noydə. "Nişte ni" şerədə təsvir bə şəxs bə vəzifə bo ovdonə karde, bo dute-soxte oməni, bo vironə karde, oçinə-peçinə omə:

Nıştəm bı ustuli səpe,
Çiyo eşte ni, eşte ni.
Çəy səpe bımardım bəpe,
Co-co nişte ni, nişte ni.

Çok bırnədə çımı təvə,
Bə səm qırd kardə bo- hovə,
Kutincə, nəfincə, nəvə -
Vəşi kişte ni, kişte ni...
(II, "Nişte ni")

Okə doə bə ədəbiyot:
I. Allahverdi Bayrami "Əve jığo məğrurimon", TalışPress.org. 2009
II. Rza Musayev. "Konco mandış", B-2004
III. "Talışkiy vesnik", N0- 4(13) 2003

Aref Məhəməd Qoli Pur (İron, Masal)

Moavarda ruj: 10 noyabr 1989
Moavarda şəhər: Rəşt
Jimoni şəhər: Masal
İbtidoyi (dabistan) məktəb: şahid rejayi
Ronimoyi məktəb: malik aştar
Dabiristoni məktəb: molavi universitet: Gilon-mexanik injiner
Pə-moa: Tolışin

İRÖNİ TOLİSHƏ ZIVONİ
FELON SƏRF KARDE:

rişə: karde-kərdə
isətnə rişə: kər
dəvardə rişə: kərd

1. kardedəm- kərim
kardedəş- kəri
kardedə- kəri
kardedəmon- kərəm
kardedəşon- kərə
kardedən- kərin
2. kardəm- kərdimə
kardəş- kərdirə
kardə- kərdişə
kardəmon- kərdimuna
kardəşon- kərdiruna
kardən- kərdişuna
3. kardəme- kərdəmə
kardə- kərdərə
kardəşe- kərdəşə
kardəmonə- kərdəmunə
kardəone- kərdərunə
kardəşone- kərdəşuna

4. bəkam- bıkərim
bəkaş- bıkəri
bəka- bıkəri
bəkamon- bıkərom
bəkəşon- bıkərə
bəkan- bıkərin
5. bıkə- bıkə
bıkənon- bıkərə
məkə- məkə
məkənon- məkərə
6. kardedəbim- kərdəmə
kardedəbiş- kərdərə
kardedəbi- kərdəşə
kardedəbimon- kərdəmunə
kardedəbişon- kərdərunə
kardedəbin- kərdəşuna

RIVONŞO FƏRAMƏRZI MƏSRUR

-Dınya ku əmə çarba darun munəm -Hərəkəsi ki ağılə imi zunu
-Rayi estə, radəviyarun munəm -i vicə u çar əncişə malikə
-Xındilə peşt əmə bəharun munəm -Fərgiş niyə lağərə yan kı şikə
-Vəxti xəzun a, vişəzarun munəm -Mərg çəmə murusiya, hərfi ni
-Əcəl kı a, xəbər nədə hikəsi -Əy bira can, zuni axır mərde bi
-Hədə malət nədə bıkəri səsi -Əz ni merim, tı ni meri, vay kı ni
-Dınya zuni çə? çəkə pərdi munu -Diyəs biva ki məndə im dınya, ki?
-Hərki zunu çə səri nevimunu -Dəsır bəra, xubi bıkə, xub bibi
-Yadıqari, bədiyu xubi munu -Həməy kəsun vəriku məhəbub bibi

İradə Məlikova
iradamalikova@mail.ru.

(Siftəş navınə numronda)

35

Yağub bə Bet-El oqardeyda

1 Xıdo votışe bə Yağubi: "Bəşt bışi bə Bet-El, biji əyo, iştə boə Esavi dasto viteədə bəştı qiy omə qıləy ğırbonqo tumo bıkə əyo Xıdoro". 2 Yağubi votışe bəştə xıyzoni iyan deay bıkəson

OFƏYEMON

həmməy: "Şodən iştə tonə bıə açınə bıtə xıdon iyan pok bıkən iştəni, dəqış bıkən iştə oləton. 3 Bəştən boşamon bə Bet-El. Qıləy ğırbonqo tumo bəkardem əyo, çımı dardınə ruji bəmi cəvob doə iyan çımı şə roədə demı bıə Xıdoro". 4 Əvon doşone iştə tonə bıə açınə bıtə xıdon iyan quşonədəşon bıə quşovon həmməy. Yağubi dəkandışe əvon Şekemi neziyədə bıə şımşorə doy bınədə. 5 Əvon dəro qinin. Xıdo xofi dəqətəbe qırdokəno bıə şəhron səbəsoon, əve əvon rımuş nıkardışone Yağubi zoon. 6 Yağub oməy de iştə tonə bıə odəmon həmməy bə ivırə bə zəmin Kənanədə bıə Luz, yəni Bet-El. 7 Tumo kardişe qıləy ğırbonqo iyo, noşə çəvrəy nom El-Bet-El, çumçıko

Xıdo əyo zahir kardişe bəy iştən, əv viteədə iştə boə dasto. 8 Marde çe Rivqa doləvon Devora. Dəkandışone əv Bet-Eli jintonədə bıə bələli bınədə. Noşone doy nom Allon-Bakut. 9 Xıdo iyan çiyəy bə Yağubi əv oqardeədə Paddan-Aramo iyan doşə bəy bərkət. 10 Xıdo votışe bəy: "Yağube iştı nom. Həni Yağub sədo kardişe nibəbe iştı nom, İsrail bəbe iştı nom çımı bəpeştə". Xıdo noşə çəy nom İsrail 11 iyan votışe bəy: "Azim Kulli-İxtiyorə Xıdo. Bıdə heyve bıbu iştı nəsıl. Tı pebəvətəş qıləy millət iyan veyə milləton, veyə podşon bebəşen iştı nəsılo. 12 Bəti bədom Çımı bə İbrahimi iyan İsağı doə zəmini. Bədom bəştı nəsli iştı bəpeştən". 13 Xıdo okıriyəy sape Yağubi

toniku, deay qəp jə vırədə. 14 Yağubi noşə qıləy sun de Xıdo qəp jə vırədə, peşandışe çəy səpe peşome edəşt, çəyo ekardışe çəy səpe zeytunə ruyən. 15 Yağubi Bet-El noşə çe Xıdo deay qəp jə vırəy nom.

Çe Rəhilə iyan İsağı marde

16 Əvon dəro qinin Bet-Elo. Rəhilə zande, əvon bə Efrati rəseədə. Qon be çəy zandemon. 17 Momoni votışe bəy zande vaxti əv doj kəşəədə: "Mətars, iştı iyan be qıləy zə". 18 Əy noşə iştə zə nom Ben-Oni c conkənışədə con doyədə, əncəx çəy pıə noşə iştə əğılı nom Binyamin. 19 Rəhilə marde, əv dəkandə be bə Efrat, yəni Bet-Lexem, şə roysə. 20 Yağubi noşə qıləy sığ çəy ğəbi səpe. Çe Rəhilə sənqonə sığe əv tosə imrujnə ruji. 21 İsrail dəro qiniyə iyan soxtışe çodı ğullə Ederi bə

tərəfədə. 22 Ruven şe deştə pıə cariyə Bilha hite İsrail jiyədə bı zəminədə. İsrail məsəşe im. Yağubi hestışbe donzə qılə zə. 23 Çe Lea zoon: Yağubi iminə zə Ruven, Şimeon, Levi, Yəhuda, İssakar iyan Zevulun. 24 Çe Rəhilə zoon: Yusif iyan Binyamin. 25 Çe Rəhilə ğollığəvon Bilha zoon: Dan iyan Naftali. 26 İmonin çe Lea ğollığəvon Zilpa zoon: Qad iyan Aşer. Əvonin Yağubi Paddan-Aramədə moəku bıə zoon. 27 Yağub oməy bə Qiryat-Arbədə, yəni Xevronədə bıə Mamre, iştə pıə İsağı tonə. Mıvvəğətibin İbrahim iyan İsağ Mamreədə. 28 İsağı ji kardişe sa həştə sor. 29 Eqarde çəy sin, əv pi be, asbardışe iştə con, umuj be bəştə əcdodon. Dəkandışone əv çəy zoon Esavi iyan Yağubi.

(Hestışe dumo)

FATİMEYİ-ZƏHRA (S.Ə.) MOVLUDƏ RUJİ HƏSR BƏ KONSERT

2012-minə sori maya manqi 12-də Moskva şəhərədə tolışon de Rusiya Şion Dini Mərkəzi Təşkilati təşəbbusi Rəsulillah Muhəmmədi (s.ə.a.s.) əziz-qırami kinə - Fatimeyi-Zəhra (s.ə.) Movludi, İslam ələmidə Moə ruji təkı İd kardişe bıə ruji, DİNİ ƏDƏBİ ŞƏV dəvonə be. Şəvi iminə sujet, Kərbəlayi Fizuli Muqəddəsə Ğironi kəlmənış avazi kardişe be. Şəvi bardəkəs tolişi ədəbiyyati mahir zınəkəs Mazair Əhadov çı Fatimeyi Zəhra (s.ə.) tolişə moon, nənon dılədə qətə məqami barədə kirtə qərij jəşe iyan de ruji

iştən bəstə kardişe, bə Fatimeyi-Zəhra (s.ə.) həsr bə (sıxanon çe Zabil Mədojiye) mahnış avaz kardişe... Məclisi diminə həmon əsos hissədə Azərbaycanədə bənə "Nənələr"i məşhur bıə "HOVON" ansambli ifadə; - "Əssalaməleyk", "Giləvo", "Tı toliş, az toliş", "Donə mirvari omə", "İ şəvi ğonəğə kinə", "Ha bilbil", "Bəvəfo bandon" iyan co folklorə numunon handə bin. In Xanımə nənon ifadə bə Xəzər-Lənkaranı həsr bə mahnı təmşokon tərəfikü qurinə dastəqışon ğəzənc karde. Tolişi komik teatr ustə məşhur akt-

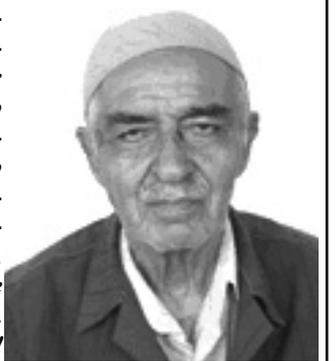
munasibəti Şəvi qonəğ bə Xanımon iyan həmmə Tolışə Moon təbrikiş kardişə bəpeşt Şəviş ojiş elan kardişe. İminə sıxan doə be bə Huccətul-İslam vəl-muslimin Hacı Famil ki, əv bilavasitə səbəb be ki, ənə tolişon bəçe sə qırdə bin. Huccətul-İslam vəl-muslimin Hacı Famil, deştə otəşinə nitqi İslam ələmiədə, cəmiyyətədə iyan ailədə jənə xəylağon qətə məqami muhuməti barədə qərij jəşe, Rusiya Şion Dini Mərkəzi Təşkilati nomo dınyo xanımon təbrikiş kardişe. Bı Şəvi dini-ədəbi proqramədə tolişi şinə balon hozzo kardişe. Bı Şəvi dini-ədəbi proqramədə tolişi şinə balon hozzo kardişe "XXI əsri əğlon dini-ədəbi kompozisiya" (Ğironi ayəon iyan Tolışə şeeron əzbər ifa karde) təqdim kardişe be. Hacı Misirxan tolişi zıvondə

yor Niftulla deştə truppa de satirik səhnən bo təmşokon sırə sufrəş okarde və xayləki dılış şo karde. Mazair Əhadovi ifadə, təmşokon tolişə şairon bə moə iyan bə moə zıvoni peğandə bıə şeeronışon quş doə. Umumən Şəv bə Fatimeyi-Zəhra şəni layiq dəvarde. Oxoədə nə təmşokon, nəən Şəvi ğonəğon yəndiku co be pidənibin. Ğonəğon inən, navi omə sorondə Moskvədə təmşo doə arzuədə mandin. Rusiya Şion Dini Mərkəzi Təşkilati sədr Hacı Famil Moskva şion nomo çı Nənon bə Məşhəd şe ziyarəti bəştə qıyış qətə.

Rusiya Şion Dini Mərkəzi Təşkilati Mətbuat Xidməti

ƏHMƏDOV ƏBDULRZA-82

Əhmədov Əbdulrza Əlirza zəə moəku bıə 1930-nə sori 20 iyunədə rayon Masallı di Mədoədə. Oroxniyəşe Bıradıqo məktəbi 7-nə sinif, 1947-nə sori Lan-kon Pedaqoji məktəb, 1958-nə sori ADPU tarix fakultə qiyabi şobə. 64 sor muallim ko kardişe (1947-2011) Vərqəduzədə (Yardımlı), Masallı Bıradıqo iyan Mədo məktəbonədə. Layiğ vində bıə bə "Sərmuəllim" (1977), "Ali kateqorinə muəllim" (1995) nomon. Dəvardə əsri 70-nə soronku juqə çap bedə çəy lirikə, satirikə nıvıştəyon, elmiyə-publisistikə əsəron respublikə qəzet-jurnalonədə, interneti saytonədə. 4 kitobi xıvande: "Mahmudavar" (2002), "Vilə çanqə" (2004), "Pərvanə" (2008), "Divan" (2010); Zeydulla Ağayev, Vaqif Yusifli, A. Bayrami, F. Əboszodə, Z. Mədoj iyan co kəson nıvıştəşone çəy həxədə, çəy ofayəvonəti barədə kitobon vəynədə, saytonədə, otırnəyonədə. Pıronə şair esəton nıvıştədə, Xıdo bəçəy ğələmi zu bıdo, movardə rujiş bud bıbu!

QƏZƏL

Şəv-ruj cəh-cəh jedə bilbil çı vili eşğədə, Ətrə buədə məst bedə bilbil çı vili eşğədə.

Bə vili xoş omedə çı bilbili şinə sədo, Hande-hande bəmedə bilbil çı vili eşğədə.

De çokə sinbilə bu boğ-boğçə şoy-şoy kardedə, Hejo bə boğ dəşədə bilbil çı vili eşğədə.

Bilbili şinə sədo, ətrəbu boğçə ləzzəte, Boğçə-boğdə pəredə bilbil çı vili eşğədə.

Əvəsori əvvələ, rəyfonə bu pəvolə bıə, Handədə, iştə şədə, bilbil çı vili eşğədə.

Boğədə vil veyə çı bilbili pıə vil sıvile, Vil de eşği siredə bilbil çı vili eşğədə.

Votdəm, Əbdulrza, bilbil de vili baxtəvərə, Viliku ilhom sedə bilbil çı vili eşğədə.

HEJO BƏ VIZVİZİMON

Ve odəmon deştə həxə riə şedən, Əmə həmə çe şəxsonku rozimon. Dastəy heste çı odəmon dılədə, Rozi nimon çəvonku, norozimon.

Qəvi omə votedəmon de sırə, Jiqo bızın, şivedə əsbə kırı. Votəyon rosnədənimon bə vırə, De duəvojon ve koədə xanbozimon.

Pulimon ni, həlok bedəmon bəyo, Nəvedəmon bo puli iyo- əyo. Bəməku nə aburu ni, nə həyo, Dimədə ve sirtığimon, bozimon.

Ve odəm kef kardedə hay-huyədə, Ve kəs bande şivənədə, vayədə. Mandənimon iştə hamsiə hayədə. Həx-nohəx zındənimon, noduzimon.

Nəvedəmon beko-beko, qij-qiji, Sıxan kardedəmon hejo tij-tiji,

Pevoznidəmon piəjeni, siprişi... Bənə muzi hejo bə vizvizimon.

Çol kəndəmon boyəndı bo dərəxe, Çəş kəndəmon kəynə ki dəbərəxe. Çəmə çanqədə kam odəm bərəxe. Lıvəmondə bə axmaxon nezimon.

De pəxləti əştədəmon- nıştəmon, Jiton-jiton hejo tələ nıştəmon. Bə həx-nohəx çeyəndi səniştəmon. De Şəytəni şəvi- ruj bə nozimon.

Dimədə ve siredəmon, votdəmon, Nunəkile biridəmon, dutdəmon. Bədəbəddə çeyəndiku vitdəmon, Çı Şəytəni bə arə jə pozimon!

Şəytənəti de xəlvorıey bəməku. İn kovləti bə əzini həməku. Hiçkəs çoki əvindini çəməku, Boyəndı çol kəndə hejo hozimon.

Çəş kəndəmon kəynə i kəs bəmarde, Bəvitemon çəy kəy bo əhson harde. Arəmon ni de ğəzənci bo karde, Bəçəy qorış həjəməmon, hozimon!

Qərək bə vaxt hiç bə çəş çidənimon. Jiqo bızın dınyədə jidənimon. Bə hiç kəsi hiç koməq bedənimon. Zıvonədə əmə sıxanbozimon.

Pidəmon ni çı hiçkəsi bə nav şe, Pidəmonə bənav şəkəsi eşe. Çəməndə in vərdis bənibəşe: Bəvəcimon, duəvojimən, dizimon...

Dəfirsidəmon ovrəbe - əvrəbe, İştə bukə dənədəmon- kovrəbe. Pidəmon ni bə icobe, ivrəbe. Dastə-dastə, poə-poəmon, kuzkuzimon...

Nıvıştımə çə odəmon həxədə, Çoko sibiş eləşkədə yəxədə, Bə yavə ruj həştə xəlgə oxoədə, De məxləği çə dastəku bizomon.

12.06.2012

64 sor muəllim ko bıka, hejo anən de ofəyonəti dastko bı piraniyə şairimon ustod Əbdulrza Əhmədovi təmom bedə 82 sin. Vey sokit, mulayim, həlim, soyə, səmimiyyə inson bı in odəm vey qəp bıjən ni, bə quşdoy meyline. Har dəfə bə dınyo har vırə pevolo bı tələbon çəy tonə omədə de səbri bəvon quş bədoy, iştən kam sıxan bəkay. Azən çəy palıyo şədər har dəfə tojə-tojə çiyon omutedəm, çəy aliyyə xosyətönku xışmət səydəm, dəçəy ofəyonəti onıbə səyfon oşnə bedəm.

Ustodi heştə zənqinə bədiyyə-elmiyyə ers. İştə har koədə, məişətədə, rəftorədə və səliqəyə merd bı çı insoni devri mətbuatədə dərc bı, ya hələ çap nıbə, iştə nəşri çəş bıka çanədə əsəron heştə. Çımon dilədə muhumə vırə qətedə çəy bə Tolıştoni tarixi, etnoqrafiyyə, coğrafiyyə aid bı otırnəyon, məqalə, ray- mulahizon, bədiyyə əsəron.

Həm təvəzo-soyə insonbey, həmə maddi imkon nıbey bəy imkon doəşni ki, nə soveti devrədə, nəən esət iştə əsəron çap bıka. Əncəx ijen vindedəş, dərc bı anədə əsəron nişə doydə ki, in sakitə təbiətində odəm çı yələ istədadi xıvəndəbən!

Məktəbədə, tədbironədə, xəy- şərədə, Lankoni Ənviştən İcəbeədə, "Fovzul-fusəha" ədəbiyyə məclisonədə, "Ruşnə" ədəbiyyə məşğələndə iştirək bıkə, iştə nişətəyon de kon şinə ləfzi, de xususi pafosi, de xoşə ahənqi bahand, ya əzbər bıvot Ə.Əhmədovi ofəyonəti həxədə mətbuatə səyfonədə vey kam nişətə bı.

Dəvardə əsri 70-nə soronku jıqo çap bedə çəy lirikə, satirikə nişətəyon, elmiyyə- publisistikə əsəron respublikə qəzet-jurnalondə, interneti saytonədə. 4 kitobı xıvənde: "Mahmudavar" (2002), "Vılə çanqə" (2004), "Pərvanə" (2008), "Divan" (2010); Zeydulla Ağayev, Vaqif Yusifli, A. Bayrami, F. Əboszodə, Z. Mədoj ijen co kəson nişətəyon çəy həxədə, çəy ofəyonəti barədə kitobon vəynədə, saytonədə, otırnəyonədə.

Çəyku bıniştən şairi ofəyonəti kam, çəy şəxsiyyəti vey bəhs kardəşone. Bə rosti, Əbdulrza muəllimi şəxsiyyət çəy ofəyonəti bə navel! Zınəkəson əy ideal qıləy inson hisob kardədən. Bənə bəy bəştə cəddi-peyğombəri layiğ bı inson, Xıdo odəm, imomi avlod, ustoda

şair kam bəbe!

Ustodi movardə ruji ərəfədə çəy mehmonbimon, çəyku musahibə peqətime. Əy bə əzizə bahandon edəştədem:

-Kəynəku nişətəyon?

-17 - 18 sinniku (1947-1948-nə soronku) bə türki nişətədem. Bə vaxti Lankoni Pedaqoji məktəbədə təhsil səydədim. Siftənə nişətəyonim qəzəl, çoli be. Əmmo bə dərc kardə tadi qətməni əvoni, peşo-peşoni sinninə vaxtonədə çap kardəme. Veyni lirika şeeronbin.

-Siftənə mətbu əsəron çıbe: şeer, məqalə, ray, mulahizə? Oxo şimə i vaxtədə de qəşə ofəyonəti dastko bıəyon... Həm şeeron nişətə, bə məktəbi əğilon, bə yolon məktəbədə, klubədə,

sənibəton bə con omedən. Vinde bedə ki, mutaliə mərə şıməku ve qəşə...

-Hırdənə vaxtonku mutaliəkarde çımı əsasinə vərdisbə. Bırdəqiqə, Lankon kitobxonəon qəncinbin. Filon kitob ki handəşə? -Muəllimon, şoqirdon, tələbon arədə bəhsəbəhs əşi... Nəğilon, dastanon, hikayon, romanon, poemon dastbədast ənəvi. Yolə həvəs-marağ hestbe bə mutaliə. İmon bə təsİR nımandin bə çımı ofəyonəti. Dınyo klassikon veyni tərcümə bıəbin bə türki: Puşkin, Rustaveli, Krilov, Sədi, Firdovsi, Nizami... İmoni handeku si nəbim. Xususən romantika- xəyalı obrəzon ve bəçəm əkəym, boştə ideal peqətim əvoni...

er əhandim. "Söz", "Şam" ədəbi jurnalondə, "Lankon", "Masalılı" qəzeton tolışə səyfonədə, "Talış", "Talışki vestnik", "Talış sədo" qəzetondə, almanaxonədə bə tolışə nişətə bı şeeronim dərcbe. Bə tolışə siftənə mətbu əsəronim: qəzəl: "De qıləy nozi ağıl bardədəbe iqlə kinə", 8 hicəynə çoli: "Az vınde-vınde" dərc bı "Leninçi" qəzeti tolışə səyfə N0-19-də, 26.05.1990-nə sorədə.

-Muasirə-imrujnəni ya klassikə-dəvardə əsron tolışə ədəbiyyəti kom numayəndon ofəyonətiədə çıçı təqdir, ya tənqid kardəyon?

-Tolışə poeziyyə ən zımandə klassikə şairon Zulfuqar Əhmədovədə, Muzəffər Nəsirli əzbər zınedəm hırdənə vaxtonku. Məx-

ton məsləhətim əve ki, devri vacibə məsələon bə gələm bıstənin. Vətəndorə movqə bıbuşone. De hastəroon, hostə qafiyon bə ro bənışun. Ustad S. Vurğunu in kəlomi yodə benikən:

-Şairim, könlünün dediyini yaz.

Odur bu dünyada ən böyük əsər.

(Şairim, bıniştə iştə dili piyə, Yolə əsər əve, nomin bəbeş dəy)

(Əsərləri, I c. s.217, B. 1985)

-Votinə ki, dəvardə əsri 30-nə soronədə çəmə zonə məktəbonədə dərs dəvardin bə tolışə, çə vaxti dərsvononədə çap bı bədiyyə materialon hələ şımə yodədəy. Məlume ki, 1992-nə soriku (20 sori mıddətədə) sənibəton bəməku məktəbonədə tolışə dərson dəvardədən, tolışə dərsvonon çap bedən ibtidaiyyə sinifono. Esətnəni devrədə tolışə dərson, bə tolışə çap bı dərsvonon vəziyyət şıməni qane kardədə?

-30-nə soron dərsvonon çəmə kəyku anədə handəbe, poə-tikəbe, dastonədə mande. Votem pıdə ki, bəvon çok bələdim, çok mandə çımı yodədə. Çə devri dərsvonon zıvon ve-ve səlis, rəvon, soyəbe, esətnə tolışə dərsvonon zıvon ve qone, həttə şivə əks kardədə. (həçənd çımınən qıləy şeer dərc bı 4-nə sinifiyyə "Tolışə kitobədə") Məxsusən şeer, nəsrə mətnon. Az zındənim, çəçin mandəm ki, boçi çə devri dərsvononə materialonədə bı tojə tolışə kitobonədə oko doydən?

-Tolışə sədo" bə kali səbəbonro dərc bedəni, əmma mıstəqılə haftnomə "Tolışon sədo" çap bedə, həttə kuşkonədə həvətə bedə. Şımə çəy ha numrə səydon, çəy fəalə bahandonədə qıləyon. Hakənə əyo dərcən bedəyon. Bə qəzeti çı tovsiyəyon hestə?

-Az de qəzeti fəxr kardədem. Çəmə tolışə yeqənə mətbu orqane. Bəy maddi- mənəvi dastəkbe lozime. (Nomış co bəbəy, çok əbi) Orzu kardədem ki, iştə qıləy səyfə bə tolışə balon həsr bıka. 30-nə soronədə dərsvononədə dərc bı materialon iştə bə səyfədə bıday. Həmonə dərsvonon de hostoni bə dast vardey bəbe Moskva arxivonədə, hejo Boku "Maarif" muzeydən...

Musahibə bardışe:
A. Bayrami.
12.06.2012

BƏŞTƏ CƏDDİ-PEYĞOMBƏRİ LAYİĞ BİƏ İNSON, XİDO ODƏM, İMOMİ AVLOD, USTODƏ ŞAIR (DE ŞAIR ƏBDULRZA ƏHMƏDOVİ MUSAHİBƏ)

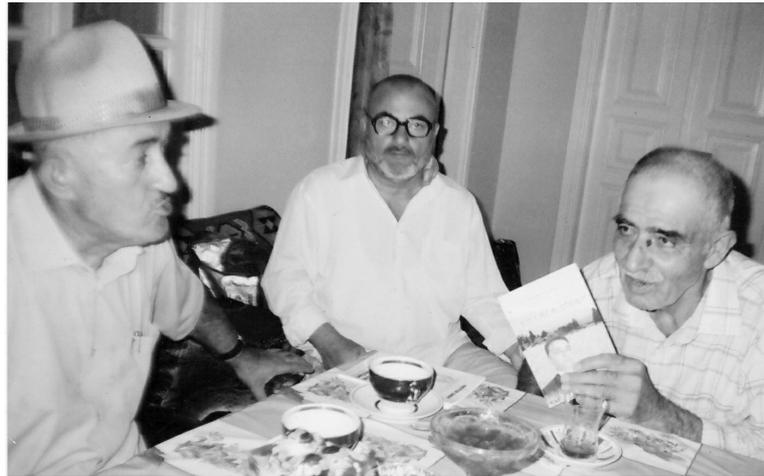
tədbironədə, məclisonədə handəne. Həm respublika, rayon qəzet-jurnalondə tarixi, etnoqrafik, coğrafiyyə movzuonədə məqaləon nişətəyon- çap bıəyon. Həməndə tənqidə mulahizon mətbuatədə iştə rayon votə bə nobəno məsələon həxədə bənə vətəndori, münəvvərə insoni...

-Dəvardə əsri 60 - 70 -nə soronku nişətə məqalə ijen şeeronim bino bı çapbe devri mətbuatədə, jurnal - qəzetə səyfonədə. Məqaləon əsasən həsr kardəme bə diyarşunosəti-çəmə zonə tarixi. Şeer, məqalə, ray- kon qılə siftə çap bı, əy çımı arxivı otırnəyonədə.

-Bə şeer-sənəti marağ-meyl çı konco omedə bəşməku: Tukəz nənə folklorə boğçəku, inə təbiəti rəçinətiku, muəllimon təsirikü, mutaliə səbəbiku?..

-Çı votəyon hay qılə təsiriş bı. Əmmo klassik şairon mutaliəku əxz kardəme vey çiyon. Nupərəsə vaxtonku vey əpime klassik şeer janronədə, əruzi vəznədə şeer bıniştədim. Hejo iştən boştə məşq əkəym. Şeeronim veyni məhız əruzədəy. Həmmə klassik şairon bəştə ustad zinedəm, hayku çiyi omutəme. Nomə qətedənim, yodə beşəyon ruf bıdə nərşin çımiku...

-Şımə ofəyonətiədə Şərqi de Qərbi poeziyyə ənənəon bənə anqıvınə şoni pemujən bəyəndi,

-Kəynəku bə tolışə nişətəyon?

-Azərbayconədə milliyyə hərəkot dəvardə əsri 60 soronə bınobə. Əncəx kamə vaxtədə çəy və səbə. Az çə vaxtiku bə tolışə şeer nişətədem, klassikon əğilə şeeron peqordinedənim bə inə zıvon, handədənim bo şoqirdon, əlbəttə, xəlveti. Hejo bəvədəən tolışə nomə qəte nəbi, əlbəsatat odəmi vanq əkəyn, izahət əsənin ki, boçi əks-təbliğət bardədəş, bo kon ulkə ko kardədəş?

Əsri oxoyədə 80-90-nə soronədə Milliyyə hərəkotı şiddət kardışe. In zımandə ləpə bə çımı ofəyonətiən bə təsİR nımande. Qa "Fovzul-fusəha" (Lankon) qa "Ruşnə", qa AƏİ məclisonədə iştirək əkəym, tədbironədə şe-

susən çəvon XX əsri 30-nə soronədə tolışə dərsvononədə dərc bı şeeron. Əvoni nənə, inə, bibi zıvonədə əməsim, əzbər əkəym.

Əhad Muxtar, Tofiq İlham, Huccətulla, Cavanşir Pensəj, inən bə co rəhmətşə şaironən klassik vote bəbe, Xıdo əvoni rəhmət bıko!

İmrujnə tolışə şairon Xanəli Tolış, Vəlişah, Əli Nasir, Rza Musa, Camal Lələzoə, Xilqət, Nəriman Əğəzodə, Nəriman Azəri (nom nıqəşə şairon çımiku nərşin) ofəyonəti oşnə bedəm de "Tolışon sədo", de video-kaseton, həttə interneti sayton vasitə. Çı şairon əsəronədə hestə təqdirbə vey çiyon.

Bə cıvonə şairon (bənə Azər Xəlili, İlqar Miyonkujı), bıniştə-

Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin Konfransı

İyunun 9-da Masallının Mədə kəndində Respublika Talış Mədəniyyəti

Mərkəzinin Konfransı keçirilmişdir. Konfransda təşkilati məsələyə baxılmış, Əli Nasir yenidən Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin sədri seçilmişdir. A. Bayrami, S. Şindani, M. Səfərov, R. Cəlilov sədrin müavinləri, H. Məmmədov, B. Qasimov, X. Tolış, M. Dadaşov isə İdarə Heyyyətinin üzvləri seçilmişlər. Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin rəsmi orqanı olan "Tolış Sədo" qəzetinin dərcinin bərpasının vacibliyi xüsusi qeyd edilmiş və Hilal Məmmədov "Tolış Sədo" qəzetinin baş redaktoru təyin edilməklə, bu iş ona tapşırılmışdır. Daha sonra tədbir şairlərin söylədikləri müxtəlif səpkili şeirlər ilə davam etmişdir.

Möhtəşəm toy ziyafəti

İyunun 13-də Astarının Arçon (Ərçivan) kəndində, Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin və Rusiyanın NTV telekanalının iştirakı ilə, möhtəşəm bir toy ziyafəti təşkil olunmuşdur ki, həməndə toyda müğənnilərimiz, meyxanaçıları, "Hovon" (nənələr) qrupu, şairlərimiz talışca çıxışlar etmiş, mahnılar oxumuş, şeirlər söyləmiş, Talış dilinin zəngin koloritini nümayiş etdirmişlər. Toy mərasimi Rusiyanın NTV telekanalından quraşdırılmış xüsusi

kameralar ilə çəkilmiş, həməndə toydan bəzi fraqmentlər NTV telekanalında yayınlanmışdır.

HEKAYON

Camal Lələzoa

ASIQ ABDULLA MİGONƏDƏ

1938-nə sori Məskovədə dekadədə (festivalədə) iminə vırəs qətəbe, mikafatış səbe Aşiq Abdulla, deştə sədo, deştə saz jəy-hande heyron kardəşbe məxloğ. Aşığı şəən-şohrət pevilə bəbe bə həmmə Azərbəyoni, hurmətiş ruybərui ziyod bedəbe. Ə mərkə nibe ki, Aşiq Abdulla əyo vanq nikan, nahandıvonin.

Ruji aşığı dəvət kardən bə Migonqən-cəli, bə vəyə. Aşiq vəyə vey şin, de şoyşoy dəvonədə. Dıqlə sutulə cıvonı vəyə bə qıləy daston, bə qıləy şinə xatirə peqardədə.

Vəyə oxoyədə Vəyəvənd pidəşe Aşığı dəçəy dastə mehmon oqəti, əncəx Aşiq Abdulla in təklifi gəbul kardəndə: Çumçiko maştə rayoni mərənqədə çəy ro bə çəşbin.

Bə vaxti maşin-filon kam əbi, kam odəmi kə-bədə maşin əbi. Dı minvölə aşıq deştə dastə dəro qinedən po-piodə omedən bədu Masallı tərəfi. Ha omedən, şanqovə nezi rəsdən bə qıləy di. Çoştə vəyə jəşonbe, xəyli ro piyədə oməbin, dırış sışt bəbin. Vindışone heste iyo qıləy tənho kumə, de zırnojanı, de balabanjanı məslə-həti dəşin bin kumə, de niyyəti ki, tovə maştə iyo istirahət bikan, subədəli bəştin-bişin bə Masallı. Çumçiko bə şəv ro karde, tars-larz hestışe, bə neçi, bə divinə sipon rast qine bəzinen. Jəqəşonən karde.

Maştəvo şinə hanədə bə sədo xəbədə bin. Kumə bə obe, qıləy cıvonə zoə, de qıləy reçinə moynə dəşin bə dilə. Vəyəjonon bə iyəndi işarə kardışone ki, nılvin, sədo benikan...

In zoə-kinə binoşon karde iştə piemone niku qəp jəy. Kinə vote:

-Mını iminə kərə kəynə vində, kəynə piə?

Zoə vote:

-Az bəşti siyo çəşon, dırozə muəxolon veyvaxte aşığ bım.

Kinə vote:

-İştı syo biğ bəşti diəni zındəş çoknə damedə?

Zoə vote:

-İ sore iştı tiyə bəvon çımı dili kandedən.

Səxani kırti, in dıqlə cıvonə pəvəndi dili səhbəton bə qıləy dastoni eqıniye lo-yiğbe.

Səhbəti qıləy məğomədə zoə bə kinə vote:

-Bəqəm kardime tı filon vəyədə "Halay" havə raxs kardeədə. Boy ə raxsi bıkə ikərən bomı. Kinə sircə-sircə bino kardışe həmon havə raxs karde, zoən umjən bə bəy, raxs karde-karde qardədəbe bəştə pəvəndi sə.

In səhnə seyr bıkə Aşiq Abdulla işarə kardışe bəştə həmroon ki, həminə havə bijonin. Kinə-zoə şin raxs karde məcolədə sazi sədo umjənbe bə balabani sədo, zırno cədo kam mande kumə boni besındini. Kinə-zoə pəlarzin, mot mandin bə sədoon. Bərk tarsin, de həyəconı vitin bə bi, nımandin-şin. Əvon vitdəbin, əmma sa-zə, zırnoə, balabanə sədo əvoni muşayət kardəbe...

Sıştəb, oqıniyə kinə-zoə mandedən, erəxedən bə dımo, vindedən bəduristi se nəfər kumə qəviku dumə bəvon vəyə jəy-dən. Cıvonon siredən, zoə oqardədə, Aşiq Abdullaku xayş kardədə ki, filon vaxti boon, çəvon vəyə bijonin...

09.05.2012

ZANBUL

57-nə sorbe. Diminə Cahan muharibə siyo nəfəs okıriyedəbe qədə-qədə. Əncəx ni-nibeyəti hələ dəvom kardədəbe. Cəmati veyni bə kolxozi kə şədəbe. Zırakon iş-təni iyo-əyo əjnən, bə kəy əlavə dərumə vərədəbe.

Haftə oxoədə çə kolxozi seqlə cıvonə kobikə- Mortəzə, Çeri. İyon Baləkişi hay dı sa kilo bız peqətişone -hay duşədə zənbul beşin çı di. Məxsədəşon bızni neze Moğonə rayonədə qıləniədə həvətəbe. Əmma oməyn beşin bə Ağcabədi vı-jor. Şanqə rəsin iyo. Vojoro gərəvuləvoni

dukoni pəyliyo qıləy tanqə çəşmədə se kəsi səş noy- hite.

Maştə çı əlyək kardışone bızni bəhvətin, hiç niməyon bə ko nişe. Bəvədə Mortəzə vote:

-Bışəmon bə kəptorq, bızni tikəy erjon bıdəmon, beşəmon bışəmon bəştə kə. İyo mande mənəş ni.

Bızon əformit bin bə 1 manat 50 kəpiq, əmma 1 man 30 kəpiqə bəstənen. Əncəx esə ne, saat 2-3-ədə. Həmrən həmmə bızışon doy bə kəptorq, bekoətikü şin bə hite. Saat 3-ədə oməyn, puli bıstənin, kəptorqi rəisi votışe:

-Çiçə pul? Bəşmə səy aspi ləğə jə? Az bəpe şımə doə bızon həmmə bəhvətim, çəy bəçəton şımə puli bıdəm. İvrə Ağcabədi ha! Az çə Hoci Qara nəşədəm ha! Qurbəquri çəy həxədə çok nıvışdəbe, handən ni? Təmşon kardə ni? Tolişi diə-kənən, ha cəmat, mını bə dast dənəydən, ay-hay! Bışən iştə aşığı şodən, qada.

Seqlə həmrə qıybəkul beşin bə bi. Çeri votışe:

-İyo mande mənəş ni, bışəmon bə kə. Mortəzə votışe:

-Dəvədə yol fil heste. Boən dumu mı. Azən Peysə məhəllədəm ha! İmi yodo bəməkən.

Zənbulon onışone bə duş, oməyn qədə-qədə bədu raykomi bina tərəf. Dəşin bə bina, dumu jəndi bino kardışone poplinqə qılə-qılə rostbe. Hejo ikəs bi vaxti çə pentono bə ji evoydəbe. Biləndəybe, qalustukən jəşbe. Xonəxo bırışe çı sekəsi və:

-Bə kovrə şedon jıqo?

Seynən mandin. Mortəzə daməbe:

-Şeydəmon bə raykomi gəbul.

-Gəbul əkəni şıməni

-Boçi?

-Hestışe çə pentono omə mehmon.

Bərz-biləndə merdi fik doşe bə çəvon zənbulon, işarə kardışe, xəbə səşe:

-Şımə tolişiyon?

-Bəle,- Mortəzə cəvob doşe.

-Az çə rayoni məhkəmə sədr Rəcəbzodəm. Çə məsələy şıməni iyo biyə?

-Bıdə az bıvotım,- Mortəzə doşe iştən bənəv. Masalliku oməmon, bızışon vərde bə vojor. Doəmonə bə rəptorq. Esə rəis doydəni cəmə pulu, çovnedə əməni.

-Ha, bəsə dəşim. Vey ko kardəmə de tolişon bəico, merdin əvon, bəştə sıxani sədaqətinin. Boən dumu mı.

Çəynən evoyñ bə ji, dəşin bə qıləy ka-

binet, niştin. Rəcəbzodə bə kovrəysə zənc kardışe. Ənəho dənıvarde, kəptorqi yol tanqənəfəs dəşe bə dilə. In seqlə xonəxo vindışe, ləşbe, ranqış zardbe.

-In kolxozaonon boçi rincinedəş? Əvon maştə bəpe koədə blıbun. Çı konco pəydo kardədəş, əlbəsaat çıvon pulon bıdə. Rə bi, tını bə çəşimon.

Rəcəbzadə in qəp ənə zəhmınbe, kəptorqi yol ilışqışə qarde -şe, çı dənıvarde, çı se kəsi pulon vardişe-doşe.

Rəcəbzodə de ehtıromi bə ro dənəşə əvon. Bəştə kə dəvət kardışe, əmma əvon təşəkkur kardışone, xudəhafız kardeədə Rəcəbzodə bəvon ro nişo doşe:

-Nomerdiku harçi çəş karde bəbe, de dumunə kəybə beşən, de dalanə kuçə bışən. Bə tolişon çımiko səlom bıdəyon!

May, 2012.

QUJD

Şıllə vey sust oqardəbe Bıradiqo vı-joriku. Çiç bəbesə, ovqatış təlxbe. Nomerde zəmonə haştəni odəm ikərə sıconı bısıri. Odəmi bəsə dəşə həmrə, sırdə ni. Odəmon boçi jiyedən, zındənin... Jıqo fik-xəyolon pəjmurdə kardəşbe əv.

Dastədə zənbul dəşe bə so. Zənbulə-dəş hestbe dı kilo qujd, çə kilo kartof, kəmişi simə ambu. Şıllə qon-qoni pedate bə əyvon, zənbulış noy mitbəxi kəybəsə, şe-nışte çə əyvonı balaxanə arədə noə bı qədə sırdi popilinqəsə. Sadıjo bəy dı-ğət bıkə İnə şe bə fik: "Çiçə bıbu bə merdi?"

Xanımi dodo soədəbe. Sədo, həjiniş məse, pedate bə əyvon. Zənbul peqətişə, bardışe bə mitbəx. Vojoro sə bı çıyon qılə-qılə bekardeşe. Bə koğəzi bebuştə bı qujdi diə kardışe, dilxorbe. Hejo de holi beşe bə əyvon dastədə qujd oməy çı Şıllə pəyliyo de ərki norozəti kardışe:

-Hələ bəmi bıvot im çı qujde, tı sə? Po-əy astəy, pəş laşk. Az kəxəlizi kinə de qujdi çoknə bızbaş, çoknə kıftə, çoknə gormə bəpatem?

Şıllə xəyalə oğobe. Jeni teğinə sıxanon tikan behol kardışe əv. İştın bəzu oqətişə, de həlimə sədo votışe:

-Hələ bıdə diyəkəm.

Xanımi dodo nez oməy, de riki edoş-tışe qujd bə merdi. Şıllə qujdış qəte bə dast, diyə kardışe, tikəy oşandışe, niştə vırədə oje pəncəku həvoləş karde bə so. Soədə nəvə sıpə cum hardışe qujdi səpe, de satı şıkrnişe bəştə lonə:

-Ha esə bişi, bızbaş, polo bıpat!

Xanımi dodo imi çəş kardə nibe. Mot mande bı hərəkəti, jəşe zikkə:

-Vay, vay, sıpə barde qujd, de həyfi vote-vote evoy bə so.

Bə dınyo həmə tolişon. Bə tolişi koy odəmon!

Az şımə nənə zıvonim. Ə nənə zıvon ki, demı boşməno qofədə lo-loşon jəşone. Şımə zıvon oj kardeədəy şımə lıpton arədə az beşədəbim! İstə şımə mını çı yodo bekardeşə! Şımə pidəyone ki, az çı co zıvonon dilədə ovıkyom ni bıbum, bəvədə toxtə bəbeyon, xoşbəxtəti pəydo bəkayon?

Az şımə nənə zıvon, iştə dimi qətedəm bəşmə votedəm ki, şımə mını çı yodo bəməkənən!

Odəm bəvədə xoşbəxt iyon toxtə bədə ki, əçəy millət xoşbəxtə. Az jıqo zındəm im sıxani votədəy qılə sənibəton Amerikam ojım nıkardeyə bo hiç xonəxo. Ha merdi boştəno ne, boştə milləti jıdə. Eənanə imi har qılə odəm nıfamo, əçəy millət ovıkidə çı co milləton dilədə puç bədə, çəy çə okuşədə. Binim çoknəy çəş vınde-vınde Tolişə milləti çə okuşədə.

De həyfi, çımı sovi du dili doji car kəşe bə co çiyim zum vışki-dənime. Çımı im dili doyi jərən

Tolişə zıvonı dili doji!

bənəy səğırə əğili kudə bəştə sə. əvonən çımı marde çəş kardən, çoknəy az mardim, əvonən bə-marden!...

-İmrujnə rujədə çı tolişi kamədə - kam, veyədə-vey pul bı zoon iştə millətişon boçi çı yodışon bekardeşəne? Bokuədə sərost i sorbe qıləy Tolişə milləti kosibə zoə, deştə zü, de dətır-petiri bo tolişon "Tolişon Sədo" qəzeti (rujnomə) vadoydəbe ki, az - çı Tolişon nənə zıvon nımarde. Ə odəm deştə ənə bevəcə rujiqari ha ruj bə ve tolişon çəvon toliş bey bəçəvon yod dənəydəbe. Həni ə qəzetən beşədəni. De çıçı beke ə odəm ə rujnomə? Məvuji həni sə bey çə odəmi be-nibey. Jıqoşə tolişi nomi iqlə əçəy nıpyə odəmon qəvi dımjoni reçədə məse bəbe.

Ha çı tolişi nominə zoona, ıme şımə tolişə gıryət?

Hərom bıbo boşmə ə tolişə

nənə sıt, binim şıməniş dovnəyəş! Bə tarixi çok fik bıdənen, binim tolişi kali qədəsərə, qədəquqə odəmon iştə kefişon milləti ruja-qarışəşon bə peşon qətoşone, çıç bey çəvon orəx?

Çəmə kali koy odəmon rujədə bə bəməsrəfə koon de milyoni pulon xarc kardən. İstə boy az- çəvon moə zıvon, nənə zıvon çanq-poçə kudəm, manqi bəmono, bo çımı jıyero 1 kopik doy qıjənəti kardən. Çı Xıdo bəqəm nıkarde ənədə bəməsrəfə koon məvuji çəvon nənə zıvonisə bəvonə bə nəve?

Həni az səkərot kəşədəm! Az şımə nənə zıvonim! Az mardim bızın şımənən mardion! İmi iştə quşədə quşovə bıkənən!

**Tolişə Zıvonı nomo:
Tolişi Siprişon Şura.**

Mədo Lətifon

Zə ə merd bə cəhəndım şənibe ki, iştı pəən əyo bəvındi?

Mədoədə Əli nomədə qılə ısto, çə Qə mamu kəy kumi puşəmon kərdəybən. İm merdi lıq fırsədə, çəyo peş bədə, huşədə çəy dil şədə, mardədə. Bə sədo neze həmusiyon omedən, qırdə bədən bə Qə mamu so. Çandı-bə-çəndon im merd bəştə omedə, iştən bəştə votedə: Vay Xıdo az de şim bə dınyo, çəyoon oqardım ijon oməym. Əyo qırdəbə odəmonədə qılə zoə piə tojə mərdəbən. Əve çə merdiku pərsədə: Əli mamu bə dınyoədə çımı lələ nıvinde? Qə məmu haştəni ə merd damə bıbu, votedə: Zə ə merd bə cəhəndım şəbe ki, iştı pıən əyo bəvındi?

Oməym votem tikəyən bıniştom çəyo bəşem...

Mədoədə Şukurə mamu nomədə qıləy kosibə merd vəşi qəteyədə əşibən bə hamsuəkəon bo şəvnişt kərde. İm Şukurə mamu həm şəvnişt əkəy, həməni bə həmusiyon şanqonə xanboz əbiybən. Şəvnişt Şukurə mamu gəymış vəşiş qəteşəbən, kədən bo harde çı bədənı. Əve Şukurə mamu əştədə, şədə həmusiyə kəy bo şəvnişt karde. Məvotbənən həmusiyə kədən xorək kəməybən. İmon çəş kərdən Şukurə mamu kəynə bəşe, çə əğilon şanqonə bədomon. Şukurə mamuən Şukurə mamuyə ha, lıvedənıki lıvedənı. Şəv çə nımə sıdə, kəxivənd yonqon oğəndə, Şukurə mamu əyştdə evədə bə so, iştən-bəştə votedə: Şımə bıbənen şımə, azən bıbum Şukur. Mandə nali bıədə, bıno kərdədə çəş kərde. Həmusiyon rəytrə çə pəkərdən ki, çə əğilon şanqonə ekən. Şukurə mamu həvulcuni dəşədə bə kə votedə: Vındime ruşnəyon pəkərdone, oməym votem tikəyən bıniştom, çəyo bəşem...

Zabil Mədoj

AVESTA TƏQVİMİ

Avesta qoroskopu ilə 2012-ci il Dələ ilidir. Dünya astroloqlarının bu günə qədər istifadə etdiyi Günəş təqvimi qədim dini-miz olan zərdüştliyin müqəddəs kitabı "Avesta"dan götürülüb. Dünyanın sivil mədəniyyətlərini özündə cəmləşdirən, ehtimala görə Hz. Zərdüşt tərəfindən yazılan Avesta müqəddəs kitab olmaqla yanaşı, həm də taleyin sirrini aqah edən qüvvəyə malikdir. "Avesta"da insan ömrü 64 tsikla bölünür. Onları iki qismə ayıran kahinlər bir 32 ili passiv, digər 32 ili aktiv dövrə şamil ediblər. Elə buna görə də Şərq astrologiyasından fərqli olaraq zərdüşt illəri 12 deyil, 32 sayda qruplaşdırıblar.

Öz praqnozlarında yanılmayan Avesta təqvimi təkcə insanları gələcəkdən xəbərdar etmir, həm də onlara ruh yüksəkliyi verir. Bu istər insanın, istər cəmiyyətin, istərsə də dünyanın harmonikliyi təminatçı rolunu oynayır.

İllərin sayının 32 sayda qruplaşması bir çox mənbələrdə, o cümlədən Azərbaycanın məşhur astroloqu Səbuhi Rəhimlinin də yazdığına görə Saturunun Günəş ətrafında dövr etmə müddətinin məhz 32 ilə tamamlanması ilə əlaqələndirilir. Hətta

qədim mənbələrə görə Saturunun həyatverici qüvvə olduğunu təsdiqləyən mənbələr var.

Bu il (21 mart 2012-ci il-20 mart 2013-cü il) Günəş (Avesta) təqviminin 11-ci ili - Dələ ilidir.

Günəş təqvimi, daha doğrusu Avesta təqvimi 21 martdan başlayır. Yəni Novruz (Nuəruj-talışcadan tərcümədə "yeni gün") yeni gündən başlanır.

AVESTA TƏQVİMİ

1. Maral - 1938,1970,2002
2. Dağ qoyunu (Qıyabız, Kurriş) - 1939,1971,2003
3. İlan boğan (Moritas) - 1940,1972,2004
4. Canavar (Vaq, Neçi) - 1941,1973,2005
5. Leylək (Lolo) - 1942,1974,2006
6. Hürümçək (Koratan) - 1943,1975,2007
7. Su İlanı (Ova mor) - 1944,1976,2008
8. Qunduz (Harşaxa) - 1945,1977,2009
9. Tısbaga (Kəsi) - 1946,1978,2010
10. Sağsağan (Pesovan) - 1947,1979,2011
11. Dələ (Dopatrak) - 1948,1980,2012
12. Qarğa (Lo) - 1917,1949,1981
13. Xoruz (Suk) - 1918,1950,1982
14. İnak (Qo) - 1919,1951,1983
15. Porsuq (Potaxuq) 1920,1952,1984

Pəhləvi dili də talış dili ilə qohum dildir.

Avesta adı qədim sanskrit və Avesta dilində "VESTA"- "xəbər gətirən" deməkdir. Vesta demək olar ki, bütün Hind-Avropa dillərində var. Bir çox alimlərin fikrincə Avesta, ondan sonra gələcək Tövrət, Zəbur, İncil və Qurani-Kərimin beşiyidir. Avesta haqqında danışmaq böyük bir mövzudur. Biz Avesta haqqında dedi-

16. Dəvə (Dəvə) 1921,1953,1985
17. Kırpi (Jəji) -1922,1954,1986
18. Cüyür - 1923,1955,1987
19. Fil - 1924,1956,1988
20. At (Asp) - 1925,1957,1989
21. Bəbir (Yola kat) - 1926,1958,1990
22. Tovuz quşu (Tovuz) - 1927,1959,1991
23. Qu quşu (Kalonkun)- 1928,1960,1992
24. Vaşaq (Vişə kiti) - 1929,1961,1993
25. Ulaq (Hə) - 1930,1962,1994
26. Ağ ayı (Sipiya hurs) - 1931,1963,1995
27. Qartal (Put) - 1932,1964,1996
28. Tülkü (Rivos) - 1933,1965,1997
29. Delfin (Ovişax) - 1934,1966,1998
30. Vəhşi Qaban (Vaza xuq) - 1935,1967,1999
31. Yapalaq (lorun, çuk) -1936,1968,2000
32. Şahin (boz) - 1937,1969,2001

yimiz qısa məlumatlarla burda kifayətlənirik.

İndi keçək Dələ ilinə. Qədim mifologiyalarda dələ çox ağıllı, öz məqsədlərinə doğru cəld hərəkətli olan heyvan kimi qəlmə verilir. Dələ ağıllı, qohumcanlı, zəhmətsevər və həqiqətpərəst bir canlıdır. O, ailəsini hər şeydən üstün tutur. Bu məqsədlərdə hətta azacıq cəsarətsizlik olarsa, depressiyaya düşər, kədərlənər, ona ilahidən gələn ilhamı sarsılar. Bəzən ruhdan düşən də olur, amma məqsədinə çatmaq üçün o, ölümə belə qorxmur.

Avesta qaroskopuna görə bu ilin himayədarı Deanadır (Avesta dilində mənası "inam"dır). Bizim ulu babalarımızın Kitabında yazılıb ki, inam hətta zəif və gücsüz insanları belə qoruyur. Deməli bu ildə hər kəs öz idealına inamla getməli, öz gücünə inanmalıdır.

Dələ ilinin Anti-totemi isə Siçovuldur. O, insanları daima xofda, qorxuda, depressiyada saxlamağı xoşlayır. İstəyir ki, hər kəs ölüm təlaşına yaşasın. Səbuhi Rəhimlinin proqnozuna görə Dələ ili daha çox Canavar, Qunduz, Qarğa, Porsuq, Fil, Qu, Yapalaq və Dələ ilində doğulanlara düşərli olacaq.

Aşağıda həmin 32 il talışca (Avesta dilində) və Azərbaycanca təqdim edirik.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Səbuhi Rəhimli "2012-Əjdaha ili"
2. "Avesta" 2002-ci ilin nəşri.
3. Əli Əbdoli "Kadusların tarixi"
4. P.Kristansen "Avesta"
5. Digər Avestaşünas alimlərin oçerk və məqalələri.

Aytən Hüseynova,
Razzaq Xansuvarov-Talışxanov

Üfüq-S MMC
(VÖEN 1800107871)

Dil vasitəsilə cəmiyyətin inkişafı
Community development through language

Azərbaycanda bir çox dillərə yazılı, şifahi biznes, Notarial tərcümələr və mətnlərin yığılması xidmətini təqdim edirik. Biz Azərbaycan, Rus, İngilis, Talış, Fars və s. dillərə yazılı tərcümələr edirik. Ətraflı məlumat almaq və ya xidmətlərimizdən bəhrələnmək üçün

(012) 564-68-91 nömrəsinə zəng edə və ya commercial_manager@ufuq.az elektron ünvanımıza yazaraq əlaqə saxlaya bilərsiniz.

Deyilənlərə görə Türkiyədə yaşayan Zazalar biz Talışlara çox yaxın qohumlardır. Mən də Zaza şairi Məsum Dinçin razılığı ilə onun Zaza dilində yazdığı bu şəri oxucularımıza təqdim edirəm və ümüdvaram ki, Məsum Dinç bundan sonrada bizim qəzetlə əməkdaşlıq edəcək və öz şerlərini bizim qəzetimizə göndərəcək.

PEY SEKİ

Çimik qey tu nibermi
Ezi ay çimu pey seki.
Aya zerik tı tey nibi
Ezi aya zer pey seki.

Zuwanuk tu zıkırı niku
Ezi ay zuwani pey seki.
Qelbuk tu xu vira bıku
Ay qelb zalımi pey seki.

Lingiyk rayer tura nişir
Ezi ay lingu pey seki.
Ay destiki qey tu nibi
Ezi ay destu pey seki.

Guşik vatey tu nidegi
Ezi ay guşu pey seki.
'Emeluku qey tu nibu
Ez 'emel xırab pey seki.

'Heskerdewuk qey tu nibu
Ez ay 'heskerdi pey seki.
Masum beden qey yı nibu
Aw beden züray pey seki.

08.06.2012

QƏZƏL

*Çidəniş, az tni vindem pidə, tı konco bedəş?
Betı ğarət bedə umrım, şedə, tı konco bedəş?

*Ve əvindim tni nako hejo qardəş so- bədə,
Ğayzi tı har kəsi vindəm, çidə, tı konco bedəş?

*Iştı bə çəş niçiye, vallah, sutədə, kışdə muni,
Deştı eşği botno dil jedə, tı konco bedəş?

*Tı çimu dardi bızınış, jıqo raftor əkanış,
Iştı piəkəs botı mardə- jidə, tı konco bedəş?

*Şəv şəve, toyki bedə, har kəsi kam vinde bedə,
Bə ruji çiç votedəş, ruj bedə, tı konco bedəş?

*İmi zındəm, hese haco arə bəyəndi bijən,
Tni nvindeədə in dil sidə, tı konco bedəş?

*Çanə Əbdulrza umrış hese, eşğış detme,
Detı nəfəs dodə, nəfəs sedə, tı konco bedəş?

Əhmədov Əbdülrza

Təsisçi :
Rafiq Cəlilov

Tel.:+99470 909-85-90
E-mail: celilovrafiq@mail.ru
Qəzetin elektron variantını talish.org saytında oxuya bilərsiniz

Redaksiyanın ünvanına göndərilən əlyazmalar müəlliflərə qaytarılmır və mətnlərə rey verilmir. Faktlara görə yalnız müəlliflər məsuliyyət daşıyırlar. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınmışdır.

Qeydiyyat nömrəsi:3462

Tiraj: 1000

Hesab nömrəsi:
AZN üçün: "Bank of Baku"
ASC Yasamal filialı
Cəlilov Rafiq Şahrza oğlu
hesab nömrəsi 3801000000159315
VÖEN 1700038881
kod 506322
müxbir hesab 0137010007944
S.W.I.F.T JBBKAZ22

US Dollars:
Jahlov Rafiq Şahrza oğlu ACC N
3811001000159315
INTERMEDIARY BANK
Standard Chartered Bank, New York
CORR. ACC. 3582023389001
SWIFT: SCBLUS33
BENEFICIARY BANK:
"Bank of Baku" OJS S.W.I.F.T. JBBKAZ22
Baku, Azerbaijan